

УДК 94(47+57) «195/196»:391

О. В. Корнієнко
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

В ПОШУКАХ РАДЯНСЬКОЇ МОДИ: ЗАКОРДОННІ ВІДРЯДЖЕННЯ ДО КРАЇН – «ЗАКОНОДАВИЦЬ МОДИ» У 1950-1960-х рр.

В статті розглядаються результати роботи радянських модельєрів та спеціалістів в галузі легкої промисловості в закордонних відрядженнях в такі передові капіталістичні країни, як Франція, США та Італія. В досліджуваній період відбувається оформлення концепції «радянської моди», проходять покази мод на міжнародному рівні, тому для СРСР було важливим обрання правильного орієнтиру в розвитку індустрії моди. На основі аналізу звітів радянських фахівців автор дійшов висновку, що концептуальні відмінності між «соціалістичною» і «капіталістичною» модою, що належали офіційному дискурсу, не мали істотного значення для реальної практики радянських модельєрів.

Ключові слова: закордонні відрядження, індустрія моди, легка промисловість, соціалістична мода, капіталістична мода.

В статье рассматриваются результаты работы советских модельеров и специалистов в области легкой промышленности в зарубежных командировках в такие передовые капиталистические страны, как Франция, США и Италия. В исследуемый период происходит оформление концепции «советской моды», проходят показы мод на международном уровне, поэтому для СССР является важным избрание правильного ориентира в развитии индустрии моды. На основе анализа отчетов советских специалистов автор приходит к выводу, что концептуальные различия между «социалистической» и «капиталистической» модой, принадлежавших официальному дискурсу, не имели существенного влияния на реальную практику советских модельеров.

Ключевые слова: зарубежные командировки, индустрия моды, легкая промышленность, социалистическая мода, капиталистическая мода.

The article deals with business trips of Soviet designers and specialists in the field of light industry to the developed capitalist countries such as France, the USA and Italy. In the studied period the design concept of the Soviet fashion is formed and the fashion shows are held at the international level, therefore it is important for the USSR to choose the right benchmark in the fashion industry. Basing on the analysis of Soviet specialists reports, the author comes to conclusion that the conceptual differences between “socialistic” and “capitalistic” fashion belonging to the official discourse were not significant in the actual practice of the Soviet designers.

Keywords: foreign business trips, fashion industry, light industry, socialistic fashion, capitalistic fashion.

Закордонні відрядження радянських модельєрів та спеціалістів сфери легкої промисловості до країн-«законодавиць моди» в 1950-60-х роках відбувались у досить суперечливий період історії, тому що незважаючи на «холодну війну» між Радянським Союзом та західними країнами радянська влада прагнула налагодити зв'язки в сфері індустрії моди. В цей час відбувався процес становлення радянської індустрії моди, в ході якого, з одного боку, радянська пропаганда нещадно критикувала західну моду, а з другого – влада ініціювала закордонні поїздки радянських спеціалістів, демонструючи неабиякий інтерес до витончених західних зразків моди.

Дана проблема в історіографії окремо не вивчалась. Досліджувалися її окремі аспекти: зокрема зв'язки з капіталістичними країнами в сфері індустрії моди, а саме з Францією розглядаються в

роботах Л. Захарової [4, с. 339–366; 5, с. 327–350; 13, с. 34–40]. Історії взаємовідносин влади і моди присвячені дослідження С. Журавльова та Ю. Гронова [2, с. 133–147; с. 100–113; с. 106–116]. Автори колективної монографії розглядають історію розвитку індустрії моди в СРСР та аналізують зміну ставлення влади та суспільства до моди [3]. Історії моди в Україні в ХХ ст. присвячена робота З. Тканко, а історії моди в Радянському Союзі – А. Щіпакіної [8, 10]. Історія радянського суспільства в фокусі повсякденності розглядається в роботах Н. Шліхти [9].

Метою даної статті є аналіз закордонних відряджень спеціалістів галузі легкої промисловості та виявлення протиріч між тим, що декларувалось в радянській історіографії стосовно моди та тим, що було в реальному житті.

Джерельну базу дослідження складають архівні матеріали Російського державного архіву економіки (РДАЕ) та Російського державного архіву новітньої історії (РДАНІ).

Закордонні відрядження в Радянському Союзі підлягали суровій регламентації з боку керівництва країни. Підбір фахівців і оформлення їх в установленому порядку для відрядження в зарубіжні країни здійснювалося за поданням і згодою з відповідними міністерствами союзних республік, галузевими управліннями та відділами міністерства та всесоюзними об'єднаннями при Міністерстві легкої промисловості СРСР. Перед поїздкою в зарубіжні країни фахівці проходили відповідну підготовку, вивчали матеріали з тематики відрядження, стан даного питання в країні, куди вони прямують, і в Радянському Союзі, використовуючи з цією метою наявну в науково-дослідних інститутах, Центральній науково-технічній бібліотеці літературу та інформацію, а також звіти про відрядження, які відбулися раніше. Окрім цього, перед виїздом за кордон, фахівці, які мали їхати у відрядження, проходили інструктаж у відповідних управліннях розвитку підгалузей легкої промисловості, управліннях і всесоюзних об'єднаннях [12, ф. 9480, оп. 9, спр. 2785, арк. 28].

Як правило, звіти і пропозиції фахівців про результати відряджень за кордон обговорювалися на вчених радах інститутів, на секціях науково-технічних рад міністерств. Багато звітів та заходів розглядалися у заступників міністрів, а деякі на колегіях міністерств. Звіти та заходи за результатами закордонних відряджень також розглядалися на колегіях міністерств легкої промисловості Української РСР, Білоруської РСР та інших республік [12, ф. 9480, оп. 9, спр. 2785, арк. 29].

Щопівроку або раз на рік у відділі закордонних відряджень Державного науково-технічного комітету (ДНТК) писалися звіти міністерств і відомств про виконання плану науково-технічного співробітництва СРСР із зарубіжними країнами та заходів щодо впровадження результатів науково-технічного співробітництва СРСР із зарубіжними країнами. У звітних даних вказувалися такі дані: кількість відряджених фахівців, причому окремо позначалось скільки чоловік їздили в соціалістичні, і скільки в капіталістичні країни; загальна сума витрачених коштів на відрядження в зарубіжні країни; кількість розроблених заходів та їх економічна ефективність і т.ін. [12, ф. 9480, оп. 9, спр. 2646, арк. 1–116; ф. 9480, оп. 9, спр. 2699, арк. 1–127; ф. 9480, оп. 9, спр. 2785, арк. 1–33].

Метою відряджень спеціалістів і, відповідно, їх прийому другою стороною було ознайомлення із закордонними досягненнями та досвідом роботи у галузі моди, налагодження співпраці з відповідними інституціями за планами співробітництва та рішеннями ДНТК, участь в роботі конгресів, конференцій, симпозіумів, семінарів, відвідування промислових виставок та ярмарків, науковий туризм [12, ф. 9480, оп. 9, спр. 2699, арк. 10; 12, ф. 9480, оп. 9, спр. 2699, арк. 124; ф. 9480, оп. 9, спр. 2699, арк. 15].

Окремо зазначалася кількість фахівців, прийнятих у міністерстві та на підприємствах, в інститутах і установах. Також до звіту додавався перелік найбільш актуальних тем, з якими були ознайомлені фахівці з соціалістичних і капіталістичних країн (окремо по кожній країні) на підприємствах і організаціях Мінлегпрому СРСР [12, ф. 9480, оп. 9, спр. 2699, арк. 13–14].

Крім цього, у звіті могли описуватися можливі претензії як радянських фахівців, так і закордонних партнерів. Прикладом можуть служити претензії до американської сторони щодо виконання Угоди про обміни на 1964–1965 рр., в яких вказувалося, що «як і раніше, організація відвідувань американських промислових підприємств і науково-дослідних установ носила швидкий, поверхневий характер. У ряді випадків на шкоду робочій програмі при відвідуванні тих чи інших об'єктів занадто багато часу приділялося обідам і прийомам» [12, ф. 9480, оп. 9, спр. 195, арк. 193].

Найбільш цінними визнавалися поїздки радянських модельєрів в одну з країн-«законодавиць моди» – Францію. Перша зафіксована поїздка радянських модельєрів до Франції відбулася в 1957 році [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1417, арк. 80–83]. На думку директора Загальносоюзного будинку моделей одягу (ЗБМО) М. Нікіфорова дане відрядження було особливо необхідним «у зв'язку з тим, що в 1958 році передбачалась демонстрація радянських моделей одягу на десяти міжнародних виставках (у тому числі на Всесвітній виставці в Брюсселі і на Міжнародному конгресі моди в Бухаресті)». М. Нікіфоров також підкреслював: «Ми сподіваємося, що ці переговори дадуть позитивні результати, оскільки представники асоціації провідних будинків моделей Парижу («Від кутюр») і будинків моделей, що працюють для промисловості (фірма «Три ластівки») відвідали ЗБМО, познайомилися з його роботою, розмовляли з художниками і усно висловили бажання прийняти у себе наших художників-модельєрів» [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1417, арк. 81].

Виходячи з цього, можна сказати, що прохання радянських фахівців про відрядження ґрунтувалося на офіційному запрошенні від представників асоціації «Від кутюр» (пан Гарен і пані Сталь), що відвідали ЗБМО 24 серпня 1957 року, і від президента фірми «Три ластівки» (Альбер Ламперер), який відвідав ЗБМО 29 липня 1957 року. Очевидно, що французькі фахівці в галузі моди також були зацікавлені у візитах своїх радянських колег, вивченні їхніх методів роботи.

До заяви про відрядження також додавався список паризьких будинків моделей, які бажано було відвідати радянським фахівцям. Слід зазначити, що презентації колекції «високої моди» вважалися найголовнішими подіями в світі моди, можливість присутності на яких була обмежена [4, с. 351]. Той факт, що радянські модельєри були допущені в найвищі – і досить ізольовані – кола світу моди, запрошені на перегляд колекції, свідчить про позитивне сприйняття французькими фахівцями своїх радянських колег та готовність поділитися з ними певними секретами в сфері індустрії моди.

У 1958 році голові ДНТК Ю. Є. Максареєву було подано заяву з проханням «дозволити відрядження двох провідних художників-модельєрів ЗБМО до Франції у вересні 1958 року на перегляд нових модних колекцій французьких будинків моделей» [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1417, арк. 83]. Необхідність відрядження була пов'язана з тим, що «радянські художники-модельєри, які восени 1957 року спільно з модельєрами країн народної демократії відвідали демонстрацію французьких моделей одягу, дали високу оцінку модним лініям і перспективним пропозиціям французьких модельєрів», а також з тим, що «вивчення французьких зразків моделей має велике практичне значення для радянських модельєрів у зв'язку із завданням щодо розширення асортименту і поліпшенню якості одягу, який випускається швейною промисловістю Радянського Союзу» [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1417, арк. 83]. Прохання, однак, було відхилене у зв'язку з тим, що аналогічна поїздка відбулася минулого року і тому немає сенсу їхати знову.

Бажання фахівців вивчати потреби світової моди, яка змінюється щопівроку, виявилось чужим для представників керівництва країни, що підтвердилося заборонаю повторної поїздки радянських модельєрів в країну-«законодавицю моди».

Однак контакти радянських модельєрів з французькими колегами тривали: вони отримали запрошення в Париж на січень 1960 року на презентацію нової колекції «Весна-літо». Офіційне запрошення представникам Будинку моделей було надіслано Будинком Діора через Держплан СРСР. Представник Держплану Зотов запропонував ЦК КПРС відправити до Франції на 10 днів художнього керівника ЗБМО А. Кулічева та провідного художника експериментально-методичного ательє Л. Єфремову «для ознайомлення і можливої закупівлі нових моделей одягу французьких модельюючих фірм» [11, ф. 5, оп. 43, спр. 77, арк. 1].

13 січня 1960 року ЦК дозволив виїзд двох представників Будинку моделей у Францію на 10 днів. Метою поїздки делегації було вивчення всієї системи організації виробництва і розповсюдження модного одягу у Франції, запозичення передового досвіду для його подальшого використання на батьківщині.

Звертає на себе увагу той факт, що після повернення з Франції модельєри писали позитивні відгуки про Париж в періодичних виданнях. Прикладом може бути стаття Л. Єфремової в журналі «Декоративне мистецтво СРСР», де вона розповідала про те, як створюється французька мода [1, с. 40–42]. Л. Єфремова підкреслювала, що моделі паризького Будинку мод «Від кутюр» фірми

«Крістіан Діор» створюються руками скромних трудівниць, а кажучи про одяг самих парижан, вона вживала терміни, властиві концепції «радянської моди». Наприклад, вона говорила про простоту і наявність смаку в одязі парижан, про те, що парижанки ніколи не сліднують моді сліпо, а славляться тим, що мають свій стиль одягу, і цьому корисно у них вчитися [1, с. 41–42].

У зв'язку з цим інтерес викликає думка мистецтвознавця Л. Крамаренко про те, як створюється «радянська мода»: «Загадкова всемогутня мода, як і в колишні часи, народжується в модних фірмах Парижу. Ми ж, з одного боку, намагаємося пристосувати цю моду до наших умов життя і економіки, а з іншого – все ж не наважуємося зовсім відірватися від Крістіана Діора. В результаті цього поєднання з'являється «радянська мода»» [7, с. 21].

Виходячи з цього твердження, ми бачимо певну «дифузю» радянської та західної моди. Якщо говорити в цілому, то відбувалася орієнтація на «буржуазну» моду, яка офіційно розглядалася радянською ідеологією як чужа.

Наступна поїздка радянських модельєрів до Парижу відбулася в березні-квітні 1965 року [12, ф. 523, оп. 1, спр. 205, арк. 1–58]. У складі радянської делегації було 5 осіб, які перебували у Франції протягом 19 днів. Керівником делегації була А. А. Левашова – начальник відділу одягу Спеціального художньо-конструкторського бюро (СХКБ) Мосміськраднаргоспу, художник-модельєр [12, ф. 523, оп. 1, спр. 205, арк. 1]. Слід зазначити, що порівняно з попередніми поїздками, це закордонне відрядження за складом і часом перебування делегації було найчисленнішим і найбільш тривалим. Основними завданнями поїздки було «ознайомлення з організацією питань моди на фірмах і підприємствах, що займалися випуском модної продукції; вплив моди та економіки на асортимент, його змінюваність і естетичний рівень одягу населення; вивчення системи роботи фірм, що моделюють одяг і супутні їй предмети» [12, ф. 523, оп. 1, спр. 205, арк. 1]. Основною фірмою, яка брала участь в складанні програми і надала можливість ретельно ознайомитися з системою її роботи, була фірма «Крістіан Діор».

Після повернення на батьківщину радянські фахівці склали детальний звіт (58 сторінок) про організацію та систему управління французькою модою, а також подали свої висновки і пропозиції. Вони визнавали Францію як законодавицю світової моди: «До цього часу навіть країни, передові в області виробництва одягу, щорічно надсилають своїх представників в Париж для вивчення досвіду моделювання, оскільки за майстерністю, культурою (організацією питань моди) вона залишається на першому місці в світі» [12, ф. 523, оп. 1, спр. 205, арк. 56].

Радянським модельєрам вдалось побувати на показі колекції фірми «Крістіан Діор», і у своєму звіті вони позначили всі нюанси колекції до найдрібніших подробиць. Зали, де демонструвалися моделі, були «забиті клієнтами, фірмачами з США, Лондона та інших країн, які затамувавши подих, дивилися на колекції» [12, ф. 523, оп. 1, спр. 205, арк. 6]. Важливим було те, що розповідаючи про колекції «Крістіана Діора» модельєри підкреслювали: «Нічого немає такого, що б підлягало якомусь осуду або було неприйнятним для нас». Виникає парадоксальна ситуація: з одного боку «західна» мода всіяко засуджується на офіційному рівні, з другого – модельєри нічого не бачать в «буржуазній» моді такого, що б підлягало якомусь осуду. Більш того, вони запропонували «замість придбання великої кількості зразків швейних виробів в різних країнах організувати регулярно (двічі на рік) закупівлю невеликої кількості високоякісних моделей фірми «Крістіан Діор», що сприятиме подальшому підвищенню кваліфікації в цій області і вирішить питання «світового рівня» виробів» [12, ф. 523, оп. 1, спр. 205, арк. 56].

Крім цього, в пропозиціях звіту, які стосувалися вивчення закордонного досвіду моделювання одягу, були пункти про «пошук можливості показів моделей паризьких фірм в Радянському Союзі, що принесло б велику користь і фахівцям, і населенню», а також про «перегляд існуючого порядку виписки та поширення закордонних журналів мод, а також їх найменувань та кількості примірників» [12, ф. 523, оп. 1, спр. 205, арк. 56].

Радянські фахівці вважали, що «регулярне і планомірне вивчення досвіду, спрямоване на підвищення майстерності, дасть значні результати для підвищення рівня радянської промисловості. Це допоможе в більш короткий термін освоїти майстерність паризьких модельєрів, уникнути наслідування, досягти світового рівня і одночасно створити свій стиль одягу» [12, ф. 523, оп. 1,

спр. 205, арк. 56]. Виходячи з цього, ми бачимо, що радянські модельєри прагнули не сліпо копіювати західну моду, а використати трансфер знань про індустрію моди Заходу та створити власний стиль одягу.

Окремо варто згадати організацію реклами і торгівлі в індустрії моди Франції. Радянські модельєри визнавали, що «мистецтво торгівлі, знання психології покупця, вміння привернути його до магазину, звабити його товарами у Франції знаходиться на найвищому рівні», а також підкреслювали те, що «нам є чому повчитися, що запозичити, особливо зараз, коли у нас відкрита велика мережа нових магазинів, а прилавки повні товарами» [12, ф. 523, оп. 1, спр. 205, арк. 41].

Вони відзначали: «У Парижі немає двох схожих вітрин, як у нас. Вітрини ДУМу (Державного універсального магазину), ЦУМу (Центрального універсального магазину) і багатьох інших магазинів нічим по суті не відрізняються один від одного і створюють одноманітність, яка ніяк не приваблює покупця» [6, с. 226–227]. Те, що вітринам магазинів в Радянському Союзі з кінця 1950-х років приділялась значна увага, можна підтвердити проханням радянських фахівців у 1958 році поїхати у відрядження до Франції на фірми, які займались виготовленням манекенів. Їх, насамперед, цікавила найбільш велика й відома в Європі фірма «Siegel», яка мала «три невеликих заводи з кількістю робітників близько 200 осіб» [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1417, арк. 95]. Фірма виробляла різні манекени і весь комплект вторинного устаткування для великих магазинів.

За архівними матеріалами, можна простежити також налагодження взаємин і закордонні відрядження до США та Італії. Так 27 січня у Вашингтоні закінчилися розпочаті 28 жовтня 1957 року переговори між СРСР і США з питань розширення контактів і зв'язків між двома країнами. В результаті переговорів була підписана «Угода між Союзом Радянських Соціалістичних Республік та Сполученими Штатами Америки в галузі культури, техніки та освіти» [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1566, арк. 1].

Свідченням зацікавленості радянської легкої промисловості в американській можуть служити переговори за угодою між СРСР і США в частині легкої і текстильної промисловості у 1960 році. Вітчизняну промисловість цікавили питання організації трикотажної, швейної, текстильної, шкіряно-взуттєвої промисловості, роботи зі штучною шкірою тощо [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1567, арк. 80-82]. Того ж року П. Колесников, заступник директора з наукової частини Центрального науково-дослідного інституту швейної промисловості, у заяві заступнику начальника відділу зовнішніх зносин ДНТК СРСР Левіну писав, що «інститут гостро потребує в матеріалах по швейній галузі в США – загальних відомостях про стан швейної промисловості, витратах часу на виготовлення швейних виробів всього асортименту, схемах розподілу праці, системі організації виробництва в залежності від асортименту виробів і потужності підприємств, типах діючих потоків, обладнанні, що має практичне застосування та перспективне, технології виготовлення швейних виробів тощо» [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1628, арк. 330]. У зв'язку з цим він просив «у найкоротші строки запросити зазначені матеріали і направити їх у відділ науково-технічної інформації інституту для перекладу, узагальнення та використання їх для роботи» [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1628, арк. 330].

Радянських фахівців також цікавив розвиток швейної промисловості в Італії. У 1958 році голова ДНТК Ради Міністрів СРСР Ю. Максарєв звернувся до голови Раднаргоспу Московського (обласного) економічного адміністративного району А. І. Костоусова з проханням про відрядження до Італії на фірму «Неккі» групи радянських фахівців з виробництва швейних машин. Аргументом для поїздки стало те, що «фірма «Неккі» була однією з найбільших фірм з виробництва швейних машин, що користувалась світовою популярністю». З метою ознайомлення з технічними новинками та досвідом у галузі технології та організації виробництва швейних машин на підприємствах цієї фірми, вважалось доцільно відрядити до Італії групу радянських фахівців з виробництва швейних машин [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1418, арк. 21].

Далі ДНТК Ради Міністрів СРСР просив дозволити відрядження радянської делегації фахівців текстильної промисловості в Італію на 20 днів в кількості 7 осіб (1958 р.). В поясненні, зокрема, вказувалося: «Президент італійської фірми «Новоседер» П'єро Саворетті запрошує до Італії в першому кварталі 1958 року делегацію технічних керівників текстильної промисловості СРСР для ознайомлення з технікою текстильної промисловості і текстильного машинобудування Італії

Основною метою поїздки є ознайомлення з технікою і технологією виробництва пряжі і тканин на текстильних фабриках і на машинобудівних заводах Італії, зокрема вельми цікавим є відвідування текстильно-шинної фабрики Піреллі в м. Мілан, де в процесі прядіння задіяна потокова лінія.

Враховуючи, що в минулому делегації СРСР ознайомилися тільки з експонатами на виставках в м. Бусто Арсіціо та відвідали, головним чином, тільки частину підприємств вовняної галузі текстильної промисловості, ця поїздка технічних керівників текстильної промисловості дозволить відвідати велику кількість підприємств за допомогою фірми «Новоседер» [12, ф. 9480, оп. 3, спр. 1418, арк. 38]. Як наслідок, незабаром відбувся ряд закордонних відряджень до Італії.

Окрім закордонних відряджень до передових капіталістичних країн з метою ознайомлення з роботою легкої промисловості та організацією управління індустрії моди ми можемо також спостерігати ряд поїздок радянських спеціалістів на промислові виставки, де вони експонували свої вироби, зокрема одяг. Зазвичай після кожної поїздки на виставку також писався детальний опис всього, що експонувалось, та подій, які трапились під час подорожі. Так у «Звіті про відрядження делегації фахівців на Міжнародну виставку трикотажного устаткування в м. Атлантик-Сіті (США)» у 1963 році знаходиться докладний опис кожної трикотажної машини, опис заводів і фабрик до найдрібніших деталей. В кінці звіту – пропозиції делегації про те, що необхідно впровадити в СРСР, запозичивши досвід США [12, ф. 198, оп. 1, спр. 321, арк. 1–76].

Цікавими є звіти про відрядження на радянську торгово-промислову виставку в Італію (1964 р.) та Данію (1965 р.). Після опрацювання звітів склалось враження, що їх автори прагнули розповісти абсолютно все, що тільки можна, про ці країни та зробити акцент на тому, що СРСР нічим не гірший, а навіть кращий за них. Деякі висловлювання в обох звітах повторювались, тому ми можемо говорити про існування певних «штампів», які мали ідеологічне забарвлення. Наприклад, в звіті про Данію зазначалось: «Виставка допомогла данцям дізнатися правду про нас, вона була наших ворогів і дуже допомогла нашим друзям» [12, ф. 198, оп. 1, спр. 338, арк. 26]. Те ж саме вказувалось і в звіті про поїздку до Італії. В документах також знаходився детальний опис самої виставки та реакції на неї з боку населення, зазначалось, що відгуки були дуже позитивні і більшості людей дана виставка «відкрила очі» на Радянський Союз і нашу промисловість, зокрема одяг [12, ф. 198, оп. 1, спр. 333а, арк. 8-15; ф. 198, оп. 1, спр. 338, арк. 21–26]. Окрім цього, зокрема у звіті про Італію, представлений детальний огляд моди в Італії (весна-літо 1964 р.), де авторка детально описує кольори, фактури тканин, силуети, фасони та інші найдрібніші подробиці. Також надані фотографії, що ілюструють італійську моду «Весна-літо» 1964 року [12, ф. 198, оп. 1, спр. 333а, арк. 28–41].

Виходячи з цього, можна сказати, що однією із задач, яку ставили перед собою фахівці перед поїздкою в іншу країну, була потреба отримати якомога більше інформації про неї та розповісти про це на Батьківщині. Найкраще, на думку спеціалістів, потребувало запозичення і реалізації в СРСР.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зазначити, що у 1950-1960-і рр. з'являються можливості для проникнення західної моди в СРСР: в країні проходять фестивалі, конгреси мод та міжнародні виставки, відбуваються закордонні відрядження фахівців. Судячи з офіційного дискурсу, ми спостерігаємо певне протиріччя у ставленні до моди: з одного боку – наявність певних ідеологічних міфів та всебічний осуд західної моди, а з іншого боку – її схвалення, доказом чого слугує ряд офіційних відряджень спеціалістів до країн - «законодавиць моди» та звіти, які містять переважно схвальні відгуки про західні тенденції в моді.

Виходячи з цього, можна говорити про протиріччя між тим, що декларувалось та тим, що було в реальному житті: незважаючи на офіційне засудження в радянській історіографії всього, що пов'язане з Заходом, в тому числі і одягу, архівні матеріали РДАЕ і РДАНІ свідчать – закордонні відрядження фахівців до капіталістичних країн з метою вивчення «західних» тенденцій в моді, одягу, тканин, роботи легкої промисловості та впровадження їх досвіду в СРСР.

Говорячи про закордонні відрядження, варто зазначити, що кожна поїздка спеціалістів в галузі моди жорстко регламентувалася керівництвом країни. Після повернення на батьківщину службовці легкої промисловості мали обов'язково написати звіт, в якому детально відображались всі події, що відбувались з ними під час поїздки. Складається враження, що однією з першочергових задач радянських спеціалістів у закордонних відрядженнях було вилучення якомога більшої кількості

інформації щодо індустрії моди, легкої промисловості капіталістичних країн.

Щопівроку або раз на рік у відділі закордонних відряджень ДНТК також писалися звіти міністерств і відомств про виконання плану науково-технічного співробітництва СРСР із закордонними країнами та заходи щодо впровадження результатів науково-технічного співробітництва СРСР з цими країнами. Вивчаючи матеріали листування міністерств, відомств та інших організацій з питань організації закордонних відряджень фахівців до капіталістичних країн можна стверджувати, що існуючі проблеми в СРСР були пов'язані, перш за все, з низьким рівнем розвитку легкої промисловості, особливо – швейної.

Найбільш цінними для дослідження є поїздки радянських модельєрів в країну-«законодавицю моди» – Францію, метою яких було вивчення організації та управління французькою індустрією моди, і, як наслідок, впровадження кращих, на думку радянських фахівців, «капіталістичних» досягнень у себе на Батьківщині. Матеріали звітів радянських фахівців в галузі моди свідчать: концептуальні відмінності між «соціалістичною» і «капіталістичною» модою, що належали офіційному дискурсу, не мали значного впливу на реальну практику радянських модельєрів. Водночас спілкування з фахівцями закордонних країн, вивчення досвіду їх роботи сприяло підвищенню кваліфікації радянських фахівців, розширювало творчі можливості для створення ансамблів одягу на міжнародному рівні.

Література

1. Ефремова Л. К. Париж и мода // Декоративное искусство СССР. – 1960. – № 10. – С. 40–42.
2. Журавлев С. В. Власть моды и Советская власть: история противостояния // Историк и художник. – 2000. – № 1. – С. 133–147; № 3. – С. 100–113; № 4. – С. 106–116.
3. Журавлев С., Гронов Ю. Мода по плану: история моды и моделирования одежды в СССР, 1917–1991. – М.: ИРИ РАН, 2013. – 496 с.
4. Захарова Л. В. «Каждой советской женщине – платье от Диора!» // Социальная история. – М., 2004. – С. 339–366.
5. Захарова Л. В. Культурный трансфер дискурса о моде из французской прессы в советских журналах 1950-х – 1960-х гг. // Социальная история: ежегодник. 2010. – СПб.: Алетейя, 2011. – С. 327–350.
6. Корниенко О. В. Организация и система управления французскими предприятиями сферы модельного бизнеса глазами советских модельеров (по архивным материалам 1950-1960-х годов) // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Караїзна. – 2014. – № 1134: Серія «Історія». – Вип. 49. – С. 226–227.
7. Крамаренко Л. Об искусстве одежды // Декоративное искусство СССР. – 1964. – № 5. – С. 21.
8. Тканко З. О. Мода в Україні ХХ століття. – Львів: АРТОС, 2015. – 236 с.
9. Шліхта Н. Історія радянського суспільства: курс лекцій. – Харків: Акта, 2015. – 252 с.
10. Щипакина А. Мода в СССР. Советский Кузнецкий, 14. – М.: СЛОВО. – 2009. – 384 с.
11. Российский государственный архив новейшей истории (РГАНИ)
12. Российский государственный архив экономики (РГАЭ)
13. Zakharova L. La mode sovietique et ses sources d'inspiration occidentales dans les années 1950–1960 // Matériaux pour l'histoire de notre temps. – 2004. – № 76. – P. 34–40.